

「PENCERE」

Gençliği anlamak

SEMA BAYAR

Resûlullah (s.a.s.) gençlerin içinde buldukları duygu yoğunluğu ve anlık duygu değişimlerinin bilincinde olup onlarla kurduğu iletişiminde son derece mutedil davranmış, samimi ve sıcak bir dil kullanarak mümkün oldukça heyecanlarını mazur görmüş, onları anlamaya çalışmıştır. Her dem zarafet, letafet ve müsamaha ile onlara yaklaşmıştır.

Ç

ocukluk yıllarının geride bırakıldığı fakat yetişkin bir insan olmanın bütün şartlarına da henüz ulaşamadığı, bireyin yaşadığı fiziksel değişimlere paralel olarak psikolojik ve sosyal sorunlarla baş etmek zorunda kaldığı bir dönemdir gençlik. Çocuklukta edinilen bilgi, kazanılan davranışlar erişkinliğe geçiş sürecinde yeni değerlerle ve davranış kalıplarıyla karşılaşır. Bu karşılaşma bir tür çatışmayı da beraberinde getirir. Fizyolojik ve biyolojik açıdan büyük bir değişim yaşayan birey; eğitim, toplumsal rol, meslek seçimi gibi alanlarda da yoğun bir çaba harcar. Kimi genç içe kapanarak yaşadığı çatışmayı akranlarına göre sessiz sedasız atlatır kimi ise fırtınalar koparır. Bununla birlikte genel olarak her insan için gençliğe adım, çetin bir süreçtir.

Ortalama olarak 12-20 yaş arası için kullanılan ergenlik dönemi, bülüğa erişilmesi ile başlar. Her ne kadar bülüğ çağına ermek gençliğin bir belirtisini teşkil etmekteyse de gençlik, aslında bülüğ da içine alan ve ardından bu çağın etkileriyle devam eden uzun bir süreci ifade eder. Bu bağlamda gençlik; biyolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşma evresi olarak telakki edilebilir.

GENÇLİĞİN ROL MODEL ARAYIŞI

Çocukluk çağında özdeşimi baba yahut annesiyle kuran çocuk, ergenlikle birlikte anne babasının harika olduğu ön kabulünü bir kenara

itirir. Artık rol model dışarıdadır. Çünkü genç, ailesi ile değil onlara rağmen varlık gösterme eğilimindedir. Ailesine karşı bağımsızlık mücadelesi veren genç, başka gruplara yahut arkadaş çevrelerine bağımlı hâle gelebilir. Toplumun ve ailesinin beklentilerini ne yaparsa yapsın karşılayamayacağı yanılığına düşebilir, onların istediği gibi olma fikrini tamamen reddedebilir ya da tam tersi bir kimliği benimseyebilir. Toplumun değer yargılarını yadsımak da bu durumun bir diğer sonucu olarak karşımıza çıkabilir.

Genç, kimlik arayışı sürecinde ailesinden uzaklaşarak öncelikle akranlarıyla özdeşim kurar. Onlara benzemek ister; akran çevresinde beğendiği, özendiği kişi ile kendini mütemadiyen kıyaslar. Ardından daha popüler, tanınmış kişilerle özdeşim kurmaya başlar. Onların giyim kuşamını, konuşma biçimi ve davranışlarını bir süre kendine uyarlar. Aldığı yeni rol modeller bir yönüyle gencin taklide yönlenmesine sebep olurken bir yönüyle de hayatında, inanç dünyasında ve dünya görüşünde birtakım kalıcı izler bırakır. Özdeşim örneklerinden geçen genç, süreç sonucunda kimliğini oluşturmaya ve geliştirmeye başlar. Bu sebeple gencin kimlerle özdeşim kurduğu hayatını şekillendirmesinde önem kazanır.

Bu konuda görüşüne başvurduğumuz Uzman Psikolog Feyzullah Gürdaş, anne babaların, çocuklarının dünyasını yakından takip etmeleri gerektiğinin altını çizerek

Gencin hayata, kendine ve başkalarına bakış açısının oluşması onun kimlik gelişiminin bir göstergesidir. Bu dönemde başta yaratılışla ilgili olmak üzere temel varoluşsal sorular gencin zihnini kurcular.

ailelere rehberlik etmesi açısından şu açıklamalarda bulundu: "Ebeveynlerin yapacağı en önemli şeylerden biri çocuğu, özdeşim kurabileceği örnek şahsiyetlerle tanıştırmaktır. Bu örnek kişiler günümüzde yaşıyor olabilecekleri gibi tarihimizden de önemli fikir adamları, âlimler, münevverler, bilim insanları olabilir. Peygamberlerin hayatları, tarihî kahramanlarımızın hayatları, çocuğun gelişim dönemine uygun içerik ve tarzda hazırlanmış hikâyeler, çizgi film ve çizgi romanlar aracılığıyla çocuklarımıza, gençlerimize tanıtılmalıdır. Okunan ya da izlenen materyaller üzerine yapılacak hoş sohbetler de sağlıklı özdeşim kurma sürecinin pekişmesini sağlamada etkin rol oynar."

GENÇLİK VE DİN

Gencin hayata, kendine ve başkalarına bakış açısının oluşması onun kimlik gelişiminin bir göstergesidir. Bu dönemde başta yaratılışla ilgili olmak üzere temel varoluşsal sorular gencin zihnini kurcular. Toplumdaki statüsü, gelecekte ne yapacağı ya da ne olacağı, hayattan beklentileri de gencin temel meseleleri arasında yer alır.

Din, gencin kimlik kazanımında önemli katkılar sağlar. Bu katkıların başında güven duygusu gelmektedir. Güven duygusu, Sosyolog Şerif Mardin'in ifadesiyle "Bireyin karşılaştığı güçlüklerle başa çıkabilecek gücü olarak kendine ve başkaları tarafından aldatılmayacağı hissiyle de çevresine güven" esasına dayanır. Din; gencin öncelikle güven duygusunu pekiştirir, ardından da Allah'a inanmış ve dinî değerlere bağlanmış insanlarla kaynaşmasını sağlar. Ferdi yalnızlık ve bir başıyalık hissinden kurtarır. Toplu olarak yapılan ibadetler ile birey, kendini kuvvetli hisseder. Din, genci dinî değerler ve ibadetler etrafında birleşen bir topluluk içinde tutarak ona yaşadığı toplumda bir yerinin olduğu bilincini verir. Toplumsal statüsünü tanımlamada ona yardımcı olur ve güven ortamı tesis eder. İnanç, bireye bir dünya görüşü de kazandırmakta böylelikle anlam arayışlarına tatmin edici cevaplar vermektedir. Zira gencin zihninde yankılanan varlıkla ilgili sorular din ile cevabını bulur. Aynı zamanda bir yaşam biçimi sunan din, ferdin

Ergenlik döneminde artan dinî şüphe ve tereddütler karşısında ailelerin tutumu nasıl olmalıdır?

Dinî inancın temelleri çocuklukta atılır, ergenlik döneminde şekillenmeye başlar. Ergenlik, hem kimlik hem de inanç inşası için kritik bir dönemdir. Genç, birçok konuda olduğu gibi dinî konularda da tereddüt ve şüphe duymaktadır. Ailelerin üzerine düşen görev, çocuklarının sorularına açık yüreklilikle ve ellerinden geldiğince cevap vermektir. Oluşan şüphe, soru ve tereddütlere cevap verebilmek için ergenin dünyasını tanımak ve ona eşlik etmek ise ön şartlardan birisidir. Ailelerin, yetersiz kaldıklarını düşündüklerinde, gençleri öfkelenmeden ve sabırla dinleyip en azından sorularına cevap bulabilecekleri uzman ya da âlimlere yönlendirmeleri yerinde olacaktır. Yetişkinlerin, sorulan sorulara bilmiyorum demelerinin hiçbir zararı yoktur ama sert cevaplar vermek, korkutmak, aşağılamak veya tehdit etmek bir ergenin dünyasında onulmaz yaralara sebep olabilir.

Uzman Psikolog Feyzullah Gürdaş

hayatını doğumundan ölümüne bütünlüklü olarak kuşatır. Gencin çevresi ile olan ilişkilerini birtakım kurallara bağlayarak hayatını disipline etmesine yardımcı olur. Toplum içinde ne yapacağı ve insanlara nasıl daha faydalı olacağı hususunda hedefler koyarak ona ulvi amaçlar kazandırır.

GENÇLİK DÖNEMİNDE DİNİ ŞÜPHE VE TEREDDÜTLER

İlk gençlik olarak adlandırılan ergenlik dönemi, bireyin dış etkilere oldukça açık olduğu ve iç dünyasında çeşitli bunalımların ortaya çıkabildiği bir dönemdir. Çocukluk çağında merak ve öğrenme içgüdüsüyle sürekli dinî meseleler hakkında sorular soran fakat bununla birlikte inançları üzerinde olumsuz düşünceden kaçınan birey, ergenlikle birlikte daha önce öğrendiği pek çok şeyi sorgulama evresine geçer. Çocuklukta sorular şüpheden ve tenkitten uzaktır, ergenlikle birlikte ise gencin hayatında şüphe ve tereddütler boy verir. Bu dönemde sorgulayıcı

bir tutum gösteren genç, dinî değerlere de aynı ruh hâliyle yaklaşır. Toplumun değerlerini ve inançlarını sorgular. "Ergenlik şüphesi" olarak adlandırılan bir şüphe biçimi gözlemlenir. Fakat bu şüphe, kaynağını inanılan değerlerden almaz. Aksine asıl sebep içinde bulunulan gelişim evresinin özellikleridir. Ergenlik şüphesi, 16-17 yaşlarında yatışarak yerini daha olgun bir inanca yani imana bırakabilir.

Din psikolojisi alanında çalışmalarıyla tanınan Prof. Dr. Abdülkerim Bahadır, ergenlik dönemini, gelecekte benimsenecek inancın şekillenmesine hazırlık olarak, dinî kabullerin rasyonel temellerle bilinçli şekilde ele alınıp tenkit süzgecinden geçtiği dönem şeklinde tanımlamaktadır. Bahadır'ın ifadesiyle, ergenlikle başlayan ve zamanla yoğunlaşarak daha belirgin bir hâl alan fiziksel ve ruhsal değişimlere çevrenin de etki etmesiyle birlikte birey çocukluk çağında edindiği dinî kabulleri yeni bir teste tabi tutar, bütün bilgi

Çocukluk çağında merak ve öğrenme içgüdüsüyle sürekli dinî meseleler hakkında sorular soran fakat bununla birlikte inançları üzerinde olumsuz düşünceden kaçınan birey, ergenlikle birlikte daha önce öğrendiği pek çok şeyi sorgulama evresine geçer.

birikimini yeni sorularla harmanlayarak eleştirel tarzda yeniden ele alır.

Bahadır, din psikolojisi açısından bakıldığında ergenliğin dinî uyanış ve dine dönüşün ortaya çıktığı karakteristik bir yapısının olduğunu da dile getirir. Diğer taraftan ise dinî şüphe ve kararsızlıkların yoğun olarak görüldüğü, çelişki ve çatışmaların da gittikçe arttığı bir süreç olduğunu vurgular. Bahadır'a göre, her ne kadar dinî şüphe; yoğun duygusal gerginliklere, sıkıntı ve ıstıraplara yol açıyorsa da aynı zamanda o, şuur genişlemesinin önemli bir başlangıcı ve ruhi açılmanın açık bir belirtisidir. Bu durumda olumlu bir bakış açısıyla şüphe olayı, zihnin en doğruyu bulmaya yönelik etkinliğinde, yüksek düzeyde yorumlama gücünü sağlayan itici bir kuvvet olarak kabul edilebilir.

Prof. Dr. Hanifi Özcan da *Epistemolojik Açından İman* eserinde şüpheyi inanca ilişkin konumuna göre "imana zıt olan" ve "imana götüren" şüphe olarak ikiye ayırmaktadır. İmana zıt olan şüphe, inanılan varlığın irrasyonel olduğu düşüncesinden kaynaklanır. Bu irrasyonel durum ortadan kaldırılmadan imana ulaşamaz. Bu durumda, insanın yaşadığı zihinsel süreçler, onu imandan uzaklaştırır. Diğer taraftan imana götüren şüphe ise "bilimsel şüphedir". Bu şüphe inanca ulaşmak için başvurulacak bir şüphe biçimidir. Yani bu şüphe iman için bir anlamda gereklidir ve iman onunla kemale ulaşır, demektedir.

GENÇLERLE DOĞRU VE ETKİLİ İLETİŞİM

Genç insanlarla iletişim ve onların geleceğe hazırlanması, yetişkinliğe adım attıkları bu geçiş sürecinde kimliklerinin doğru inşası; ailelerin, toplumların ve hatta devletlerin ana gündemlerini oluşturur. Yeni kuşakların dilini anlamak bazı yetişkinler için gerçekten zordur. Bu nedenle sadece anne babaların değil, eğitimcilerin, din görevlilerinin, gençlerle ilgili çalışmalarında bulunan akademisyenlerin de bu konuda çaba harcaması gerekmektedir.

Bozulan denge ile baş etmeye çalışan genç, kendini ifade etmekte zorlanır. Benzer bir durum anne babalar için de geçerlidir. O zamana kadar bazı aksaklıklarla birlikte genel olarak yürüttükleri ebeveyn çocuk ilişkisinde müthiş bir değişim gözlemlenir. Ebeveyn bu süreçte çocuğuyla nasıl bir iletişim kuracağını bilemez. Öncesinde ilgilerini, seçimlerini, beğenilerini, tepkilerini az çok tahmin ettiği çocuğu artık başkalaşmıştır. İşte tam bu noktada yeni kuşak ile iletişimi sağlıklı bir zeminde tesis edecek bir dil ihtiyacı ortaya çıkar.

Yüce Allah, Rahman suresinde insana verilen özelliklerden birinin de anlama ve anlatma yetisi olduğuna işaret etmektedir. (Rahman, 55/4.) İnsan, duygu ve düşüncelerini ifade edebilme melekesine sahip olarak yaratılmıştır. Konuşma yetisi fitri varlığımıza nakşolunmuş bir nimettir. Dinî gelişim açısından sorgulamaların üst düzeyde seyret-

Bozulan denge ile baş etmeye çalışan genç, kendini ifade etmekte zorlanır. Benzer bir durum anne babalar için de geçerlidir. O zamana kadar bazı aksaklıklarla birlikte genel olarak yürüttükleri ebeveyn çocuk ilişkisinde müthiş bir değişim gözlemlenir.

tiği gençlik evresinde bireyin din ile ilişkisinin sağlıklı gelişmesi için duygu ve düşüncelerini korkmadan yansıtabileceği yetişkinlere ihtiyacı vardır. Aileler, "Çocuğumuz bizimle hiçbir şeyi paylaşmıyor." derken gençler de ailelerinin kendilerini anlamadığından ve hatta dinlemediğinden yakınmaktadırlar.

Gençlerle kurulacak iletişimde aslolanın dinlemek olduğu unutulmamalıdır. İyi bir dinleyici olmayı başarmak genel olarak iletişimde özellikle de gençlerle kurulacak iletişimde mihenk taşıdır. Ancak samimi bir dinleyici karşısında genç, hakiki duygu ve düşüncelerini ifade edebilmekte, böylelikle çözüme giden yolda ilk adım atılabilmektedir.

Gençler, "Sen anlamazsın!" diyerek kenara itilmeme-

li, enerjileri doğru kanallara aktarılmalıdır. Onlara ilgi ve yeteneklerine uygun faaliyet alanları sunmak fazla gelen duygusal ve bedensel enerjilerini olumlu bir yönde kullanmak anlamına gelecektir. Zira gençlerin sahip olduğu sorgulama refleksi aslında toplumların yenilenmesi için gereken enerjiyi içinde barındırır. Çünkü insan, mevcudu koruma eğilimindedir. Bu nedenle kimi zaman yanlış işleyen mekanizmaları göremez, görse de onları değiştirme dönüştürme gücünü kendinde bulamaz. Fakat genç, yanlış gördüğü şeyleri değiştirme cesaretini gösterebilir. Yetişkinler, onların sahip olduğu bu bitimsiz enerjiyi iyi okursa toplumsal bir dönüşüm ve yenilenmenin temelleri atılabilir.

HZ. PEYGAMBER VE GENÇLİK

Heyecanın, cesaretin ve bir şeyleri değiştirme azminin zirvede yaşandığı gençlik döneminde birey, enerjisini yanlış kanallara yönlendirirse bir girdaba düşebilir. Hz. Peygamber (s.a.s.) gençliğin bu bağlamda çetin bir imtihan süreci olduğundan hareketle; iradesine hâkim olan, arzu ve ihtiraslarına esir düşmeyen, günahattan sakınan genci; Allah'ın himayesinin dışında hiçbir himayenin bulunmadığı kıyamet gününde Rabb'in himayesi altında bulunan yedi kimse arasında saymıştır. (Buhârî, Ezân, 36.)

Resûlullah (s.a.s.) gençlerin içinde buldukları duygu yoğunluğu ve anlık duygu değişimlerinin bilincinde olup onlarla kurduğu iletişimde

son derece mutedil davranmış, samimi ve sıcak bir dil kullanarak mümkün oldukça heyecanlarını mazur görmüş, onları anlamaya çalışmıştır. Her dem zarafet, letafet ve müsamaha ile onlara yaklaşmıştır. Bu ince ruh ve anlayış karşısında ahabın gençleri de Hz. Peygamber'e (s.a.s.) muhabbet beslemişlerdir. O; gençleri toplumun saygın birer üyesi olarak göz önünde bulundurmuş, onları ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirmiştir. Gençlerin aşırılıklarıyla karşılaştığı zamanlarda ise onları kırmadan ve rencide etmeden hatalarını görmelelerini sağlamıştır.

Hız. Muhammed'in (s.a.s.) peygamberliğinin ilk yıllarından itibaren etrafında gençlerden oluşan inananlar mevcuttur. Hatta ilk müminlerin çoğu gençlerden oluşmaktadır. Onun terbiyesi altında yetişen bu gençler tevhit mücadelesinde aktif ve etkin rol oynamışlardır.

Hız. Peygamber (s.a.s.) gençlere bir iş yükleyeceği vakit

onların tecrübesizliklerinden doğan tedirginliklerini ve tereddütlerini bertaraf etmek için gençlere güven telkin etmiştir. Hız. Ali; Yemen'e kadı olarak vazifelendirildiği zaman bu konuda çekingen davranmış, bunun üzerine Allah Resulü elini onun göğsüne koyarak "Allah'ım onun kalbine hidayet, diline sebat ver." buyurmuş ve işleri nasıl yürüteceği konusunda rehberlikte bulunmuştur. (ibn Mâce, Ahkâm, 1.)

Resûlullah (s.a.s.) gençlerin özgüvenlerinin gelişimi noktasında telkinlerde bulunmakla birlikte toplumun gençlere güven duygusunun pekişmesi yönünde de adımlar atmıştır. Henüz on sekiz yaşındaki Üsâme'yi, Hız. Ömer ve Hız. Ebû Bekir gibi ileri gelen sahabelerin de aralarında bulunduğu bir topluluğa komutan tayin etmesi ve böylelikle toplumun ileri gelenleri ile ihtiyar sahabelerin de ona itimadını sağlaması buna örnektir. Ahabın tereddütleri karşısında da Üsâme'nin bu göreve layık

Resûlullah (s.a.s.) gençlerin özgüvenlerinin gelişimi noktasında telkinlerde bulunmakla birlikte toplumun gençlere güven duygusunun pekişmesi yönünde de adımlar atmıştır.

olduğunu vurgulayarak onların güven duymasını sağlamıştır. (Buhârî, Meğâzî, 88.)

Genç sahabilerden Mus'ab b. Umeyr'i diplomatik ilişkilerde görevlendirmiş, Zeyd b. Sâbit'e vahiy kâtipliği görevini tevdi etmiş, Muaz b. Cebel'i Yemen'e tebliğ ile vazifelendirmiştir.

Sonuç olarak güven, inanç ve ilgi, gencin ihtiyaç ajandasında ilk sıralarda yer alır. Aileye düşen görev ona bir çevre ve söylem dayatmak yerine, iletişim kanallarını açık tutmak suretiyle huzurlu ve güvende hissedeceği bir atmosfer sağlamaktır. Bu dönemi sağlıklı atlatabilen birey, enerjisini kendisinin ve toplumun lehine kullanmayı da öğrenmiş olacaktır. Gençlik, bir toplumun geleceğidir. Onlarla iletişim kurarken gelecekle iletişim kurduğumuzu, onları inşa ederken istikbali inşa ettiğimizi bir an olsun unutmamamız gerekmektedir. Bugünün yetişkinleri dünün gençleri olduğu gibi bugünün gençleri yarının yetişkinleridirler.